

Šport, olympijské hnutie a životné prostredie

Medzinárodný olympijský výbor dbá o to, aby sa olympijské hry konali v podmienkach, ktoré rešpektujú životné prostredie a vyzýva olympijské hnutie, aby sa zaoberalo ekologickými problémami. Ďalej vyzýva olympijské hnutie, aby zdôrazňovalo

starostlivosť o životné prostredie pri všetkých svojich činnostiach a aby upozorňovalo všetky osoby s ním spojené na význam trvalo udržateľného života.

Olympijská charta (Kap. I. odst. 2, § 14)

Sme dennodenne svedkami toho, ako ľudská činnosť zasahuje do ekosystému našej planéty. Často nás to negatívne ovplyvňuje a zásadne mení. Ľudské bytosti sú pritom len jedným živočíšnym druhom, ktorý môže prostredie podstatne meniť. Ľudia popri svojich základných ľudských a životných potrebách naplňujú aj svoje túžby, zabávajú sa, oddychujú, relaxujú, športujú. Šport, rekreačný alebo pretekársky, vykonávajú ľudia skoro vo všetkých vekových kategóriách a v rôznom životnom prostredí.

Kvalitné životné prostredie sa týka aj športových činností, ktoré, rovnako ako iné ľudské činnosti, sa vykonávajú a uskutočňujú v určitom životnom prostredí. Samotný šport, športové súťaže, výstavba a prevádzka športových zariadení môžu mať na životné prostredie rôzne dopady. Od nevýznamných vplyvov až po veľké škody. Rozsah a dopad závisí najmä od druhu športu, od veľkosti športového podujatia a miesta konania. V úsilí o zlepšenie životného prostredia na našej planéte nemôžu stať bokom ani šport a olympijské hnutie. Význam kvalitného životného prostredia si uvedomili aj predstavitelia Medzinárodného olympijského výboru (MOV). V roku 1994 na XII. olympijskom kongrese v Paríži pri príležitosti storočnice obnovenia novodobých olympijských hier prijali nutnosť chrániť životné prostredie medzi základnými princípmi Olympijskej charty. Životné prostredie sa tak stalo popri športe a kultúre tretím pilierom olympijského hnutia. MOV vytvoril komisiu pre šport a životné prostredie, vypracoval Agendu 21 ako pracovný dokument pre národné olympijské výbory (NOV), medzinárodné športové federácie, športové kluby, športovcov, trénerov, priateľov

álnych a ekonomických podmienok, manažmentu projektov, hľadania vhodných zdrojov, rozširovania a zapájania hlavných športových skupín do rozvoja ochrany životného prostredia. MOV stanovil environmentálne požiadavky aj pre organizovanie olympijských hier v mestách.

V roku 1997 vydal MOV pre potreby NOV, športových zväzov a federácií príručku o športe a životnom prostredí *Manual on Sport and the Environment*. Manuál rozoberá základné pojmy životného prostredia (ochrana ekosystémov, zachovanie biologickej rozmanitosti, využívanie pôdy a zachovanie krajinného rázu, znečisťovanie, zdroje odpadu, toxické látky, bezpečnosť, zachovanie kultúrneho dedičstva) a ich súvis so športom. V environmentálnych odporúčaníach oboznamuje s miestnou, oblastnou, celoštátnou a medzinárodnou legislatívou o životnom prostredí, individuálnu a kolektívnu zodpovednosťou, zme ne postojov a konaní v environmentálnom správaní. Oboznamuje s environmentálnou politikou MOV a environmentálnymi požiadavkami pre organizovanie olympijských hier.

Medzinárodný olympijský výbor úzko spolupracuje aj s environmentálnym programom Organizácie Spojených národov (UNEP), s ktorým má uzatvorenú zmluvu o spolupráci. Jedným z najväčších projektov vyhlásených UNEP pred 2 rokmi, v ktorom participovalo aj olympijské hnutie, je *Miliarda nových stromčekov*. UNEP vyzval krajiny sveta o vysadenie 1 miliardy nových stromčekov na našej planéte. Do týchto dní sa už vysadilo viac ako 3 miliardy nových drevín.

Aj Slovenský olympijský výbor (SOV) ako jeden z prvých národných olympijských výborov už v roku 1994 ustanovil komisiu pre šport a životné prostredie. Komisia spolupracuje s Medzinárodným a Európskym olympijským výborom. Činnosť komisie je vysoko hodnotená predstaviteľmi MOV a EOV a patrí medzi najlepšie komisie vo svetovom olympijskom hnutí. Zástupca komisie sa zúčastnil na všetkých doterajších ôsmich svetových konferenciách o športe a životnom prostredí, ktoré poriadal MOV v spolupráci s UNEP. Komisia pre šport a životné prostredie SOV má svoj program zameraný na zlepšenie a skvalitnenie životného prostredia v prostredí športu a telesnej kultúry Slovenska, vzdelávanie a environmentálne pôsobenie športovcov, športových funkcionárov, športových fanúšikov. Členmi komisie sú odborníci, ktorí posudzujú vplyvy na životné prostredie. Spolupracujú s investormi, prevádzkovateľmi športových areálov, organizátormi športových podujatí. Pravidelne vykonávajú obhliadku a kontrolu športovísk počas veľkých športových podujatí, monitorujú priebeh výstavby a rekonštrukciu športových objektov. Komisia usporiadala viacero celoslovenských konferencií a seminárov s ekologickou tematikou pre športovcov, športových funkcionárov. Vydáva vzdelávacie materiály s tematikou vzťahu športu a životného prostredia.

V roku 1977 MOV vyzval národné olympijské výbory, aby organizovali *Národné dni čistoty športovísk a rekreačných areálov*. Od toho istého roku SOV a jeho komisia pre šport a životné prostredie v spolupráci so Slovenským združením telesnej kultúry a so Združením technických a špor-

tových činností SR každoročne organizuje toto podujatie, ktoré sa uskutočňuje v spolupráci s ministerstvami životného prostredia a školstva. Cieľom je skrášliť a ozeleniť športoviská, štadióny a rekreačné plochy u nás. Na tomto podujatí sa každoročne zúčastňuje niekoľko desiatok tisíc športovcov, športových funkcionárov, školskej mládeže. Počet zúčastnených je každoročne niekoľko stotisíc.

Skokanské mostíky vo Whistleri sú vybudované bez diváckych tribún, ktoré budú rozoberateľné a postavené len počas olympijských hier

Keď 19. novembra 2004 veterná kalamita postihla Vysoké Tatry, SOV bol jedným z prvých, ktorý sa prihlásil na pomoc postihnutému územiu výzvou *Športovci na pomoc Vysokým Tatrám*. Stovky športovcov, trénerov, športových funkcionárov, školskej mládeže prišlo do Vysokých Tatier odstraňovať zbytky po veternej kalamite v športových areáloch a na turistických chodníkoch. Ďalší vysádzali nové dreviny. Pomoc slovenskej športovej a olympijskej obce pripomína aj pamätná tabuľa Olympijský les pri Tatranskej Lesnej, kde vyrastá nový les, ktorý nesie rovnomený názov *Olympijský les*.

Celý svet znepokojuje zvyšujúci sa stav obezity, zhoršenie zdravotného stavu, fyzickej zdatnosti a pokles výkonnosti obyvateľstva. Stúpajúci rast je zaznamenaný nielen u dospelých, ale aj u detí a mládeže. Nedostatok pohybu a športu u detí a mládeže spomaľuje ich duševný vývoj a poskytuje väčší priestor pre negatívne spoločenské javy: obezita, chuligánstvo, alkoholizmus, drogy a kriminalita sa vyskytujú len výnimočne u mladých ľudí, ktorí aktívne a pravidelne športujú. SOV v snahe pomôcť zastaviť tento nepriaznivý vývoj hlavne u mládeže pripravil v minulom roku projekt *Olympijské festivaly detí a mládeže Slovenska*.

Šport a olympijské hnutie dokáže oslovíť početnú masu mladej generácie. Olympijské hry a samotné olympijské hnutie a jeho myšlienka by nemala slúžiť len vrcholovým športovcom, ale aj všetkým tým, ktorí si chcú rozvíjať telo, aj ducha. Olympijské festivaly sú určené deťom a mládeži Slovenska vo veku 5 až 18 rokov a okrem športových súťaží obsahujú aj vzdelávanie v kultúrnej, vedomostnej a environmentálnej oblasti. Cieľom environmentálnej časti festivalov je naučiť deti základným spôsobom správania sa v prírode, vzťahu k živým a neživým bytostiam, poriadkumilovnosti, šetrnosti. Zamerať ich pozornosť na právo na život pre všetky živočíchy, rastliny a ich ochranu. Upozorníť na globálne hrozby a negatíva, ktoré znehodnocujú životné prostredie. Program sa skladá zo štyroch častí (*Olympijské hviezdíčky* pre 5-ročné deti, *Olympijské nádeje* pre deti 8 - 10-ročné, *Kalokagatia* deti 11 - 13-ročné a *Gaudeamus igitur* pre mládež 16 - 18-ročnú).

Športovci pri výsadbe a ozelenovaní lyžiarskeho areálu na Štrbskom Plese

športu. Ústredným mottom Agendy 21 je „Mysli globálne, konaj lokálne“. Agenda 21 odporúča a navrhuje vládnym organizáciám zodpovedným za šport, aby projekty na rozvoj ochrany životného prostredia sa stali súčasťou ich programov a prioritných akcií v oblastiach: zlepšenia soci-

VIII. svetová konferencia pre šport a životné prostredie

Medzinárodný olympijský výbor rozhodol v dvojiročných intervaloch organizovať svetovú konferenciu o športe a životnom prostredí. Na tomto svetovom podujatí sa zúčastňujú predstavitelia MOV, NOV, vládnych, medzinárodných a mimovládnych organizácií, ktoré sa zaoberajú problematikou životného prostredia. Zástupcovia priemyslu vyrábajúceho športové výrobky a zariadenia, obchodného sektoru, výskumných ústavov, projektanti a architekti športových štadiónov a zariadení. Cieľom týchto konferencií je pravidelne zisťovať pokrok v ochrane životného prostredia dosiahnutý olympijským hnutím. Svetové konferencie sú miestom na výmenu teoretických a praktických skúseností a názorov. Každá z doterajších konferencií mala svoje hlavné poslanie.

8. svetová konferencia sa uskutočnila v marci v kanadskom Vancouvri pod názvom **Inšpirácie a inovácie** v období, kedy svetová kríza spôsobuje, že nedostatok financií môže mať ešte väčší negatívny dopad aj na životné prostredie. Preto veľká časť konferencie bola venovaná tejto problematike. Vznikla obava, že pokles finančných zdrojov spôsobí aj dopad na životné prostredie a jeho ochranu. Na konferencii sa zúčastnilo 250 športových organizácií, vlád, konzorcií, ktorých snahou je zlepšiť životné prostredie.

Kongresová hala počas konferencie

Na konferencii z environmentálneho hľadiska boli zhodnotené aj posledné letné Olympijské hry v Pekingu. Problematika životného prostredia v prípravnom procese aj počas olympiády bola prísne sledovaná, pretože Čína patrí k jedným z najväčších znečisťovateľov životného prostredia našej planéty. Pekingskí organizátori investovali do realizácie tzv. zelených olympijských hier 1,2 miliardy dolárov. Realizácia 20 kľúčových environmentálnych projektov sa prejavila v úspore energie, znížení emisií, zlepšení mestskej infraštruktúry, v doprave, odpadovom hospodárstve, obchode, environmentálnom vzdelávaní obyvateľstva. Výstavba olympijských štadiónov, olympijskej dediny bola realizovaná podľa medzinárodných noriem kvality ISO 14001, zdravotníckych noriem WHO a i. V samotnom hlavnom meste sa zlepšilo životné prostredie. Realizácia zelených projektov je inšpiráciou nielen pre ostatné metropoly Číny, ale aj iné veľkomestá na našej planéte.

Organizačný výbor budúcich olympijských hier vo Vancouvri (VANOC) prezentoval environmentálny prístup „Ako premeniť zelené na zlato“ pri výstavbe športových zariadení a celkovej prípravy tohto svetového podujatia. VANOC sa zameril na súčasné problémy: klimatické zmeny, globálnu ekonomickú neistotu, nezamestnanosť,

etické zdroje, poskytnúť možnosti a výhody aj ľuďom, ktorí neprofítujú z veľkých podujatí a udalostí ako sú aj napríklad olympijské hry.

Ochraňa životného prostredia sa venujú aj svetové osobnosti z oblasti politickej, finančnej, hospodárskej, umeleckej a športovej. Na 8. svetovej konferencii vystúpil člen MOV, monacké knieža HSH Albert II, ktorý je známy svojimi aktivitami v environmentálnej oblasti. Ako účastník expedície na severný pól upozornil na globálne otepľovanie a dôsledky klimatických zmien nielen v Arktíde, ale aj na ich dopad na ostatné kontinenty tejto planéty. Prezentoval aktivity monackého kniežatstva v skvalitnení životného prostredia.

V životnom prostredí sa angažujú aj poprední svetoví športovci, držiteľia olympijských medailí, ktorí svoje športové úspechy a popularitu odovzdávajú v prospech životného prostredia. Sú príkladom nielen pre svojich kolegov, súperov, fanúšikov, ale hlavne pre mládež ako pomôcť a postaviť sa k problémom životného prostredia v boji za trvalo udržateľný život na našej planéte. Poukázali na dôležitosť kvalitného životného prostredia nielen v ľudskom živote, ale aj v ich tréningovom a súťažnom športovom procese.

Na konferencii napr. vystúpil kanadský ultramaratónec Ray Zahab, ktorý spolu s dvoma kolegami prebehol severnú Afriku naprieč Saharou a zúčastnil sa ultramaratónu v Arktíde. Vo filmovom dokumente a v besede upozornil účastníkov konferencie na základné environmentálne problémy obyvateľov Afriky a na klimatické zmeny, ktoré ohrozujú obyvateľstvo našej planéty. V panelovej besede vystúpili vynikajúci svetoví športovci, členovia MOV ako stolná teniska z Číny Yaping Deng – olympijská víťazka v Pekingu, atlét Frankie Fredericks – strieborný olympijský medailista z Namíbie, kanadská olympijská víťazka v behu na lyžiach Rebecca Beckie Scottová či paralympijský zlatý medailista v Boccia Paul Gauthier z Kanady, ktorí hovorili o sile športu, úlohe športovcov na zredukovanie environmentálneho dopadu, vplyv ich športových výsledkov a popularity ako vzoru pre mládež v procese jej výchovy.

Niektorí poprední svetoví výrobcovia, ktorí sú aj dlhoročnými olympijskými sponzormi, zastupovali priemysel a hospodársku sféru. Opäť sa prejavili svojimi kreatívnymi

Študenti popradského gymnázia pri obnove tatranského lesa

Ocenení zástupcovia piatich kontinentov environmentálnou cenou MOV

mi prístupmi pri riešení environmentálnych problémov. Napr. Coca Cola, ktorá je od roku 1928 spojená s olympijským hnutím má vypracovaný „zelený plán“. Šetrenie vodou, úsporné balenia svojich výrobkov, recykláciu obalov, obmedzovanie chladiacich zariadení používajúcich hydro-fluor-karbonát, znižovanie odpadu, energetickej náročnosti...

General Electric – zvyšuje výrobu osvetlenia využívajúceho solárnu energiu, inovuje membrány filtrujúce odpadové vody, vyrába turbíny kombinované na niekoľko druhov energií. Panasonic, Samsung zavádzajú výrobné technológie bez použitia polyvinylchloridu a zvyšujú produkciu výrobkov zníženej energetickej náročnosti.

Na konferencii sa demonštrovala veľkosť sily, ktorú má olympijské hnutie a šport a jeho dopad na konanie a postoje všetkých vekových kategórií obyvateľstva tejto planéty. Niektoré aktívne národné olympijské výbory prezentovali svoju činnosť. Ich aktivity boli príkladom a inšpirujúcim zdrojom pre ostatné zúčastnené krajiny. Je potešiteľné, že komisia pre šport a životné prostredie SOV bola opäť vyhodnotená ako jedna z najlepších vo svete a v celkovej sumárnej správe MOV prezentovala svojím programom európsky kontinent.

Prvýkrát v histórii MOV ocenil 5 osobností, resp. organizácie z 5 kontinentov za mimoriadny prínos v oblasti športu a životného prostredia environmentálnou cenou MOV.

Na záver konferencie vydali účastníci konferencie deklaráciu, ktorá vyzýva športové a olympijské hnutie na celom svete a ich partnerov v pokračovaní ochrany životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja aj v období svetovej hospodárskej krízy. Konštatovali, že MOV v roku 1994 nastúpil správnu cestu, keď sa životné prostredie stalo tretím pilierom olympijského hnutia. NOV zohrávajú čoraz väčšiu úlohu pri realizácii zámerov MOV. Medzinárodné športové federácie sú rozhodujúce pre zlepšenie ich podmienok. Sponzori, výrobcovia by sa mali podeliť o svoje know-how a vytvoriť kreatívnu medzinárodnú spoluprácu. Hospodárstvo a životné prostredie je potrebné riešiť spoločne v duchu trvalo udržateľného rozvoja. Je nevyhnutné spojiť úsilie, finančné prostriedky s cieľom efektívneho využitia a dosiahnutia pozitívnych výsledkov. Investície do vzdelávania mládeže je vzdelávaním budúcej generácie, ktorá bude mať na životné prostredie dlhodobý dosah.

Ing. Juraj Bobula
predseda komisie pre šport a životné prostredie SOV
Foto: archiv autora

